

Професор Димитър Михалчев

– български пълномощен министър в Прага (1923–1927)

Проф. Михалчев с политика Григор Василев в Прага, 1913 г.

Философът Димитър Михалчев

Роден в Лозенград (тогава в пределите на Османската империя) през 1880 г., Димитър Михалчев получава гимназиалното си образование в Одрин, а след това записва философия в Софийския университет. Едновременно с това той се изявява и на журналистическото поприще – работи във в-к „Вечерна поща“. Специализацията на Д. Михалчев в Германия няколко години по-късно води до запознанството му със световноизвестния немски философ Йоханес Ремке. Впоследствие той става последовател на неговата философия и я популяризира в българските академични среди. След завръщането си в България Д. Михалчев започва работа като преподавател в университета и продължава научните си занимания в сферата на философията.

Освен в преподавателската и научната сфера, Д. Михалчев се ангажира активно и във войните за национално обединение. Той участва в Първата балканска война, а през лятото на 1913 г. е включен в правителствена

делегация, която има за задача да разясни на европейската общественост обстоятелствата, довели до избухването на Междусъюзническата война. Д. Михалчев описва тези събития в своята „Автобиография“: „За мене беше определено да посетя Чехия. Тук, в Шандау, аз се запознах лично с големия чешки общественик проф. Т. Масарик.“ (цит. по Д. Михалчев, *Избрани съчинения*, С., 1981). Д. Михалчев твърди, че благодарение на това запознанство, прерастнало в приятелство, той е назначен за пълномощен министър в Прага няколко години по-късно. Наистина, по време на разговора си с Владимир Сис през януари 1919 г., новоизбраният президент Т. Г. Масарик препоръчва Д. Михалчев за дипломатически представител на България в Чехословакия. Това обаче става факт чак през лятото на 1923 г.

Дипломатът Димитър Михалчев

Идването на Д. Михалчев като дипломат в Прага се дължи до голяма степен и на драматичните събития от лятото на 1923 г. – деветоюнския

преврат, свалил от власт законното правителство на Александър Стамболийски. Както е известно, по това време пълномощен министър в Прага е Райко Даскалов, който след преврата полага усилия да дискредитира правителството на Александър Цанков и даже създава задгранично представителство на БЗНС. В отговор Ал. Цанков изпраща като нов дипломатически представител в Прага Д. Михалчев.

Поемайки дипломатическия пост в Прага, Д. Михалчев си поставя като основна цел да изгради положителен имидж на България сред чехословашките управляващи. Неговата мисия първоначално изглежда невъзможна предвид недоверието им спрямо новото българско правителство. Задачата на Д. Михалчев се превръща почти в илюзорна след убийството на Р. Даскалов насред Прага през август 1923 г. защото, съвсем естествено, подозренията за извършения атентат падат върху новото правителство. Нещо повече, част от депутатите на влиятелната чехословашка аграрна партия обвиняват българския дипломат, че е замесен в убийството. Д. Михалчев се опитва да изчисти името си пред чехословашкия външен министър Едвард Бенеш, който на свой ред го съветва да не обръща внимание на вестникарските статии, понеже външната политика се прави от правителството, а не от пресата. Събитията от 1923 г. се отразяват негативно и върху коректните до този момент отношения между Димитър Михалчев и членовете на пражкото студентско дружество „Българска седянка“. Още през есента на 1923 г. българските студенти-комунисти и земеделци засилват влиянието си в дружеството и даже завземат ръководството му. Под натиска на българската легация те са принудени да напуснат „Българска седянка“ и създават свое дружество,

„Нарстуд“, което започва открита агитация срещу правителството на Ал. Цанков. Мензата на „Нарстуд“ се превръща в средище за политическа дейност на Задграничното представителство на ЦК на БКП.

През пролетта на 1924 г. от страниците на „Národní listy“ Д. Михалчев изразява загриженост за ширещото се влияние на студентите-комунисти и земеделци в „Българска седянка“. Той предупреждава за опасността от разпространение на болшевишката идеология в България и превръщането ѝ в съветска република. Позовавайки се на информация от руски източници, българският дипломат твърди, че болшевишкото правителство е отпуснало на българските комунисти в продължение на няколко месеца по 16 000 долара, а само за първите няколко месеца те са получили 50 000 долара плюс още 320 000 лева.

Друг основен приоритет на дипломатическата дейност на Д. Михалчев в Прага е преодоляване на международната изолация, в която се намира България след Първата световна война, както и затопляне на отношенията между нея и Кралството на сърби, хървати и словенци с посредничеството на Чехословакия.

За да изгради положителен имидж на България, българският пълномощен министър възлага големи надежди на личното си запознанство с президента Т. Г. Масарик. Няколко години по-късно, в Юбилейния сборник, посветен на Т. Г. Масарик, българският философ и дипломат описва своите срещи с „милия и пъргав старец“ в неговата „огромна библиотека на Храда“. Според Д. Михалчев „голямото доверие“, което Т. Г. Масарик питаел към него, улеснило тежката му задача.

Тържествата, посветени на 5-годишния юбилей от създаването на Чехословакия, се оказват за Д. Михалчев отличен повод да спечели доверието на чехословашките управляващи. Най-напред той припомня дългата и богата традиция на чешко-българските контакти в миналото и изразява признателността на българското общество към чехите, допринесли за модернизацията на България. Наред с това българският дипломат изтъква желанието ѝ да изпълнява

стриктно клаузите на сключения след световната война мирен договор: „Никоя от победените държави не изпълнява така почтено и лоялно своите задължения по мирния договор, както България“. Визирайки отношенията между София и Белград, Д. Михалчев уверява чехословашките управляващи в твърдото намерение на правителството на Ал. Цанков да поддържа добросъседски отношения с Кралството на сърби, хървати и словенци.

За постигане на своите цели българският пълномощен министър използва и т. нар. „културна дипломация“. В това отношение той активно си сътрудничи с „Чехословашко-българска взаимност“ с председател чешкият художник Алфонс Муха. Организираната от Взаимността изложба на български художници в Прага през 1926 г. се оказва много подходяща в това отношение. По време на тържественото ѝ откриване Д. Михалчев изтъква чешкия принос в развитието на българското художествено изкуство. Не е случаен фактът, продължава той, че редица българи са завършили висшето си образование в Прага, смятана за „вековен център на славянската култура“, „главата и сърцето на народа, който даде на България първия министър на просветата, първите юристи, администратори, учители“. В заключение българският дипломат изразява убедеността си, че изложбата ще изиграе ролята на духовен

мост между двата народа и ще допринесе за тяхното сближаване. Както по-късно Д. Михалчев заявява в писмо до българския външен министър, изложбата „ще допринесе необикновено много, за да бъде коригирано лошото мнение, създадено за България от много злополучни явления в нашия политически живот.“ (цит. по „Анета Ходина-Чермакова и българо-чешката взаимност“, Прага 2009“).

Усилията на Д. Михалчев дават своите „плодове“. Дипломатическата му дейност в Прага в полза на България е продължена с не по-малък успех от неговия наследник Борис Вазов.

д-р Красимира Мархалева

Проф. Михалчев в Прага, 1913 г.

Димитър Георгиев Михалчев е роден в Лозенград на 25 декември 1880 г. Средно образование завършва в Одрин, а висше във Висшето училище в София (днес Софийски университет) през 1905 г. Още като студент се включва във ВМОРО и участва в Преображенското въстание. Работи като коректор във вестник „Вечерна поща“. Негов пръв учител и професор е д-р Кръстю Кръстев. По препоръка на Пенчо Славейков проф. Иван Шишманов назначава Михалчев за учител в Първа мъжка гимназия в София, а през 1906 г. го изпраща на специализация в Германия. Следва специализация в Петербург, а през 1910 г. младият учен е доцент в Университета в София. През 1912–1913 г. Михалчев участва в Балканските войни. От 1915 до 1947 г. е професор в СУ. Димитър Михалчев е основател и редактор на първото българско философско списание „Философски преглед“ (1929–1943). Член на Словашката академия на науките, на Кантовото научно дружество в Берлин, на Ремкианското научно дружество в Берлин. Ръководител е на Съюза на тракийските дружества в България (1918–1923). През 1919 г. е участник в делегацията, която подписва Ньойския договор. Михалчев е посланик в Прага от 1923 до 1927 г. Пълномощен министър е в Москва в периодите 1934–1936 г. и 1944–1946 г. Член на делегацията, подписала примирие в Москва през октомври 1944 г. От 1944 до 1947 г. е председател на БАН. Умира на 18 януари 1967 година.